

Подкупко Т.Л.

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри суспільних наук

Одеський національний медичний університет

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКИХ ВЕСНЯНИХ ТРАДИЦІЙ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Анотація. У статті досліджується виховний потенціал українських весняних традицій у спільній позааудиторній роботі зі здобувачами вищої освіти ОНМедУ та дітьми-молоддю з ООП із ГО «Особливі діти». На основі аналізу теоретичних засад інклюзивної освіти та опису реальних практик показано, що залучення молоді з ООП до культурно-виховних заходів є ефективним педагогічним інструментом розвитку емпатії, толерантності та інклюзивної компетентності майбутніх лікарів. Доведено, що спільні свята зближують учасників, формують навички комунікації, спілкування, створюють природне інклюзивне середовище без штучного виокремлення осіб з ООП.

Ключові слова: українські традиції, весняні свята, Великдень, писанкарство, виховання, патріотизм, особливі освітні потреби, інклюзія, емпатія.

Podkupko T. L. The educational potential of Ukrainian spring traditions in the formation of inclusive competence of future physicians. The article explores the educational potential of Ukrainian spring traditions in joint extracurricular activities involving higher education students of ONMedU and children and youth with special educational needs from the NGO «Special Children». Based on the analysis of theoretical foundations of inclusive education and the description of practical experiences (joint celebration of Easter holidays, pysanka-making, Easter Monday traditions), it is demonstrated that the involvement of young people with special educational needs in cultural and educational activities serves as an effective pedagogical tool for developing empathy, tolerance, and inclusive competence in future physicians. It is proven that shared celebrations bring participants closer together, foster communication and interaction skills, and create a natural inclusive environment without artificial segregation of individuals with SEN.

Key words: Ukrainian traditions, spring holidays, Easter, pysanka-making, education, patriotism, special educational needs, inclusion, empathy.

Актуальність дослідження. З початком повномасштабної агресії проти України у суспільстві значно зросли патріотичні настрої та зацікавленість власною історією, культурою, традиціями. Цей феномен знайшов відображення і в академічному середовищі: студенти виявляють підвищений інтерес до суспільних дисциплін [5, с. 246–249]. Водночас реформа вітчизняної системи освіти та її інтеграція до Європейського освітнього простору поставили на порядок денний питання інклюзії. Для медичних ЗВО ця проблема набуває подвійного значення: потрібно не лише забезпечити доступну освіту, а й виховати у майбутніх лікарів емпатію та готовність до роботи з людьми різних потреб і можливостей.

Відповіддю на обидва виклики – культурно-ідентифікаційний і педагогічно-інклюзивний – стала практика залучення студентів ОНМедУ до спільних позааудиторних заходів з молоддю з ООП на основі українських традиційних свят і молодіжних розваг. Саме ця практика є предметом дослідження.

Метою статті є дослідити теоретичні засади та практичний досвід залучення студентів-медиків до позааудиторної роботи з молоддю з ООП на основі українських весняних культурних традицій, а також визначити педагогічний і психологічний потенціал такої взаємодії для формування інклюзивної культури та розвитку людяності й емпатії у майбутніх фахівців охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Правовим фундаментом інклюзивної освіти в Україні є Закон України «Про освіту» (2017), стаття 19 якого гарантує особам з ООП право на освіту на всіх рівнях [1]. Важливу роль відіграють також Закон України № 2053-VIII щодо особливостей доступу осіб з ООП до освітніх послуг (2017) [2] та Закон № 1324-VII «Про вищу освіту» (2014), що зобов'язує ЗВО забезпечувати інклюзивне освітнє середовище [3]. На міжнародному рівні ключовим орієнтиром є визначення ЮНЕСКО, відповідно до якого інклюзивна освіта розглядається як процес, що передбачає участь усіх учасників не лише в навчальній діяльності, а й у культурному житті та житті громади [4].

Позааудиторна культурно-виховна робота є повноцінним інклюзивним інструментом. Спільна діяльність у культурному контексті є потужним чинником розвитку емпатії та зниження соціальної дистанції. Принципово важливо, що в такому форматі студент-медик перестає бути «допомагаючим суб'єктом», а людина з ООП – «об'єктом допомоги». Вони стають рівноправними учасниками спільної дії, об'єднаними не жалістю, а традицією, святом, творчістю. Саме цей перехід від асиметрії до рівності є ключем до справжньої емпатії.

Для педагогічних цілей українські традиції весняного циклу є особливо цінним ресурсом. Вони включають різні форми активності: творчу (писання писанок, прикрашання великодніх кошиків, оформлення пасок): ігрову (конкурси, квести, загадки); пізнавальну (лекції, вікторини). Весняні «посиденьки» легко адаптуються для учасників з різними можливостями, формують відчуття приналежності до живої культури не як «музейного експонату», а як власного досвіду.

21 квітня 2025 року на засіданні студентського наукового гуртка «Via scientorum» кафедри суспільних наук ОНМедУ відбувся захід, який яскраво засвідчив трансформаційний потенціал весняних традицій. До студентів першого-третього курсу медичного, фармацевтичного і стоматологічного факультетів завітали діти та молодь з особливими освітніми потребами з ГО «Особливі діти». Ця зустріч перетворилась на справжнє свято.

Програма була насиченою і доступною для всіх учасників: інтерактивна лекція-презентація про Великодній понеділок (його назви, символіку, регіональні варіації), тематична вікторина на платформі Kahoot, загадки, квести, конкурси, спільне частування. Особливо зворушливим моментом стало те, що студенти особисто пекли та прикрашали паски, часто разом із матусями й бабусями. Принесені власноруч виготовлені смаколики стали символом тепла, турботи і поваги до гостей.

Поливаний понеділок додав заходу ігрового виміру: традиція «поливання» водою, яка вважалась цілющою, була переосмислена у веселій та безпечній формі. Вода як символ очищення і відновлення – прекрасна метафора для відносин між майбутніми лікарями і людьми, яким вони допомагатимуть не лише лікувати тіло, а й душу.

Загалом захід продемонстрував: коли молодь з ООП і студенти-медики разом грають, вчаться, пригощаються, то зникають бар'єри, що зазвичай розділяють «здорових» і «особливих». Спільне свято виявилось сильнішим за будь-яку «інтеграційну» програму: воно зближує природно, без примусу і без жалощів.

Аналіз описаних практик дозволяє виділити кілька ключових педагогічних ефектів, які досягаються через залучення студентів-медиків і молоді з ООП до спільних весняних традицій.

Безпосередній контакт у позитивному, рівноправному середовищі формує здатність сприймати іншу людину як повноцінного суб'єкта, а не як «випадок» чи «нозологію». Майбутній лікар, який разом із молодістю людиною з ООП розгадував загадки про гаївки або ділився паскою власного приготування, вже ніколи не сприйматиме такого пацієнта як чужого.

Участь у спільних заходах учить знаходити спільну мову з людьми різних можливостей, адаптувати спілкування, помічати потреби партнера без патронажу. Ці навички є ключовими для медичної практики.

Пізнання власних традицій не як абстрактних «знань», а як живого досвіду, формує у студентів почуття гордості за своє коріння та відповідальності за його збереження. В умовах війни це набуває особливого патріотичного значення.

Для молоді з особливими освітніми потребами участь у спільних заходах є не менш важливою: вони набувають досвіду рівноправної взаємодії з однолітками, зміцнюють впевненість у собі, розвивають комунікативні навички.

Висновки. Проведене дослідження та описаний практичний досвід переконливо свідчать: українські весняні традиції є не лише скарбницею культурної пам'яті, а й потужним педагогічним інструментом для виховання людяності й емпатії у майбутніх лікарів та для природної інклюзії молоді з особливими освітніми потребами. Спільні святкові весняні заходи створюють природне інклюзивне середовище, в якому різні люди об'єднуються за принципом спільної участі, радості і творчості. Саме ця рівність у святі є фундаментом справжньої, а не декларативної інклюзії.

Перспективою подальших досліджень є розширення практики інклюзивних культурних заходів.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, ст. 19.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Закон України № 2053-VIII про внесення змін до законодавства щодо особливостей доступу осіб з ООП до освітніх послуг від 23.05.2017.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>.
4. UNESCO. Inclusive Education: The Way of the Future. International Conference on Education, 48th Session. Geneva, 2008.
5. Подкупко Т.Л. Вивчення історичного та етнокультурного коріння здобувачами вищої освіти ОНМЕДУ через залучення до родинних великодніх традицій *Проблеми ідентичності культурної спадщини України в умовах російсько-української війни та у повоєнний період: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (25 травня 2023 р., м. Київ)*. Київ: НДІУ, 2023. С. 246–249.